

פְּרָמֵל נִרְדָּם

פְּרָמֵל נִרְדָּם — לְיָלָה — אָבִיב.
הִרְחֵק שְׂבִיב אֹרֶר הִבְהֵב. —
הִמְנִית הַיָּם אִי מִסְבִּיב.
הִמְנִית הַיָּם בְּלֵב.

פְּרָעַמִי לְסֻלַּע. יִבְטְוִם אֲדַע
צָנַח מִצְחִי הָחֵם,
נִצְמַד לְצֹק וּפִי גָמַע
פְּרָמֵל וְאֶבִּיב בְּמִלְאָם.

הַפְּקָמִי הָאָבִן: "הוּי, סֻלַּע צִוְוִו,
אֵל נָא מִשְׁאִיבִי לְבָד!
בְּרִית נֶצַח נִכְרַת: הוּי, סֻלַּע, מִן
וְלֹא נִפְרָד — אֶף לְצַד!"

וְכָה אֲתַמִּיד. אֲזִי שְׁמַטוּ אִם עֹרְקִי
וְלִפִי הַסּוֹעֵר נָדָם,
שְׁלִי הַחֵרוֹב כִּק אִוְשׁוּ מִצְלִי —
וְהִרְחֵק הַמַּלְחָשׁ לוֹ הַיָּם —

חבר נאמן לקיבוץ היה שמעון. עשה את עבודתו בצניעות בהוראה בבית הספר הצעיר אשר במשק. מאז עלה ארצה מגרמניה הצמיח בשאיפתו ללימודי הטבע. למד בכוחות עצמו והכיר יפה את הצמחים והחי שבאיוור; היה מבקר תכופות במכון הביולוגי בתל-אביב והשתדל ללמוד מפי כל ביסודיות וברצינות המיוחדת לאיש מדעי. היה נחבא אל הכלים. רק כאשר נדרש על ידי אליעזר שמאלי, הופיע בפנישת מורים במדרשה ע"ש ד"ר רופין ונילה לשומעים מעט מושפע ידיעותיו בעולם החי.

במשקו ערך אוספי טבע שונים, הקים פינת חי, עסק בתצפיות והיה הראשון שנתגלה לו קן החסידה במגוריה.

תקופה חדשה בחייו התחילה עם צאתו לחו"ל. הוא זכה שם בירושלה גדולה, מסר את רובה לקיבוץ והשאיר לעצמו רק סכום לא-גדול, שאיפשר לו להשתלם במדעי הטבע האהובים עליו. למד בצניקנו ועסק זמן רב במחקר ע"י המוזיאון הזואולוגי באותה העיר. מורי האוניברסיטה הוקירוהו על כשרונו ועל התמדתו. אחרי שוכו למשקו התחילה הפריחה בחייו הפרטיים וגם בהתפתחותו בשטח המדעי. הביאולוגים בארץ ראו בו כוכב עולה על שמי המדע הפלי-אונמולוגי. למורים למדע נתגלה שמעון בידיעותיו המזהירות בכינום, שנערך במעין-צבני. בדברי הסיום לאותו כינום צוינה חריצותו, הנבנתו המדעית העמוקה ועל הכל — תרבות האדם כעל ההליכות הנאות, שידע להאצילה על באי הכינום.

שמעון לא רצה להפרד מן הקיבוץ ושאל לעשות את משקו מרכז למדע הטבע. בעזרת משרד החינוך והתרבות הקים בקיבוץ בית-טבע אזורי, שעתיד היה להחפך למרכז נכבד להשתלמות במדעי הטבע והמולדת באיוור.

שמעון לא פרש מן ההוראה למרות הפתויים הרבים לעבור לדרג גבוה יותר ולמחקר. הוא המשיך לעבוד בקבוצה כאותה נאמנות ומסירות כמורה לטבע וללימודים כלליים בבית הספר היסודי.

שחתו בחיץ לארץ ולהשתלמות ולהעמקת ידיעותיו מביאה בעקבותיה
הישגים נפלאים בשדה המדע וחקיה עמוקה על דור, שאבד לו שווי משקלו;
להם למחקר מדעי ורצון עו לשמירת הערכים האנושיים.

אבד לישוב איש מדע חשוב, איש — שהיה צפוי לו עתיד
נכבד כחוקר שבע רכיהיקף ומעמיקידיעה. שמעון היה אדם בעל
קסם אישי רב. זו היתה אישיות מופת בקרב חוגי ישראל כימינו.
קו חייו היה ישר — כאדם, כיהודי וכאיש מדע. ורב מאד האבל
והיגון, על שנעקר האיש משורת בני המדע בארץ בדרכו לירושלים
לעבודת מחקר ומדע.

א. ש. כ. ר. ש.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
ON THE RECOMMENDATION OF THE FACULTY
AND BY VIRTUE OF THE AUTHORITY VESTED IN THEM
THE TRUSTEES OF THE UNIVERSITY HAVE CONFERRED ON
SHIMON R. ANGRESS
THE DEGREE OF
MASTER OF SCIENCE
THE DEPARTMENT OF ZOOLOGY
AND HAVE GRANTED THIS DIPLOMA AS EVIDENCE THEREOF
GIVEN IN THE CITY OF CHICAGO IN THE STATE OF ILLINOIS
IN THE UNITED STATES OF AMERICA IN THE YEAR OF OUR LORD
ONE THOUSAND NINE HUNDRED AND FIFTY-FIVE
ON THE EIGHTEENTH DAY OF MARCH

Ernest Ingham
Chairman of the Board of Trustees

Lawrence C. Thompson
Cancellor of the University

William E. Scott
Registrar

Paul S. Eppel
Dean

מעשה שהיה ...

... למי פנאי בזה הכרך, בזה הזמן בין ראשית שעות הערבים? אף כאן, מקום בו האוקיינוס הסואן של מגרדי שחקים עובר בהדרגה לימה השקטה יותר של בתי השכונה — אין משתהים אף לרגע גלי האדם, הקול-חיים מכל עבר! —

כמפלצת תהומות פוערת את לועה הכניסה לרכבת התחתית — המובילה ללב הכרך. הנה נשאבים במערבלת נצחית זרמי אדם, נבלעים כאן ונעלמים. אין פנאי ליורדים את המדרגות בדהרה — רק לא להתעכב, רק לא להתמהמה — הכל רדופי אימה אחת, סיוט נצח בעיר הזאת: רק לא להפסיד דקה, חלילה! אימת כולם: לפגר אחר מסע התחתית התורני; בהלת גבי-רות: לא להספיק בקניות עד לסגירת החנויות; חרדת עסקנים: להזמין פגישה דחופה; יראת ילדים: שמא אולו כרטיסים בקופות בתי השעשועים; והפחד דוחף ומאיץ: לא לעמד, רק לא לעמד — קדימה!

מי עוד ישים לבו לצללי הדמדומים ההולכים ומתעבים ברחוב, לרוח הקלילה והצוננת של אחרוני ימי הסתיו, המפעפעת ספיחי בשמים של מטעים וגינות מאי רחוק והגוססת ואובדת כאן בין הבלי הכרך רוויי זעה ודלק? אף פושטי היד המועטים והרוכלים הרבים, תגרים ומוכרי משקאות וסיגריות אינם זוכים לתשומת לב בשעה זו; כמה מכריזים קולותיהם ומתחננים וטובעים בהמולת ההמון, שדוחף נדחף במדרגות!

ומי ישים לב לאותו בחור צנום ושוחף, הפוסע עתה ויורד במדרגות, נדחף מבלי לדחוף — נדחק ואינו דוחק; אף כי יש בו כדי לעורר תשומת לב. — הן אין חולצתו הפרומה ומכנסיו הקמוטים כמבלבושם של יתר בני העיר, וילקוט הצד התלוי בצורה מרשלת מעל כתפו שוב אינו דומה לתקנים בידי הסוכנים ואנשי העסק למיניהם. אך, חשוב מזה: בו, כנראה, לא אחזה בהלת הזמן, אשר נתנה אותותיה בכל יתר העוברים ושבים, המצליפה את דמי עורקיהם, מעוותת ללא רחם את ארשת פניהם והופכת למסכה אחת של מתיחות ודריכות מתמדת. והוא — אדרבה, רגליו סורחות כמעט

שנתר בין בריחי הברזל, המפרידים בין אולם הכרטיסים והמסילה — הריחו מושיט לזה את אגרופו הקמוץ תחת הכרטיס, כך שהלו — איש בא בימים שכבר שיבה זרקה בשערו — נאלץ לחלץ את הכרטיס בכוח מה כדי לנקבו ומעיף מבט חשדני באותו עלם מוזר שרץ עתה בצעדים גדולים אל עבר הקרון וקופץ לתוכו רגע קט בטרם נגרות ונסגרות הדלתות בניקושה עמומה של מגיני הצמג.

וכבר צילפת שריקה חדה את האויר, חדרת לאוזני כל — והרכבת זוה וזונקת לאפלה. — — —

בשעה כזאת מלאים אף הקרונות של המחלקה השניה, המיוחסת. קל וחומר, מרגישים צפיפות ודחק כאן בשלישית. מתי נושם לרוחה, על כי נמלט מורם האדם בתחנה; אינו מנסה כלל לבקש האם נותר מקום ישיבה אם אין — נשען על אחד מעמודי הפליז הרבים בקרון ומנסה מחדש להעלות תמונות משם — מירק הדשאים והשיחים ומשק אברות של בעלי כנף — מאתם המרחבים, בהם בילה את כל שעות אחר הצהרים — וממילא נעצמות עיניו.

ואכן, מה יוכל אדם לעשות בשעת מסע דוהר זה מתחת לפני האדמה, כש-האשנבים הנם אחיות עינים בלבד? כי לא תראה דבר, לא בלילה ולא ביום, ורק לעתים קצובות תאית הרכבת את מהירות הילוכה, תעמוד לבסוף לאחר שריקה חודרת ולחיושה צורמת, ושוב לנגד עיניך — תחנה מוארת, שוב — המולה עמומה מעבר לאשנבים, שוב — דחיקת גופים פנימה וחוץ צה בעד דלתות הקרון, הנראות צרות כל כך ברגעים אלה, כשהרגלים מבקשות שוביל להתקדם, המרפקים מסיעים, המצח מתקמט מתחת שפעת המאמץ והפה מפליט קריאת "סליחה" מתמדת ושגרתית — ושוב, הנקישו העמומה של מגיני הצמג והמסע נמשך בדהירת נענוע מרדמה. — — —

יש ומנצלים את הזמן, כדי לחטוף את הידיעות האחרונות מתוך עתון הערב, כשם שעושה אותו צעיר בעל הבלורית המגוהצת, שתפש עמדה ליד החלון ואינו גורע עין מהדפים המודפסים — אולי, מפאת העלילה המרתקת, אולי גם, כדי לא לראות אותה זקנה מסורבלת העוממת במעבר, נושמת בכבדות ומתקשה לשמור על שווי משקלה, פן יתעורר בו מצפוני ויראה עצמו חייב, חלילה, לקום בפני שיבה!

אף שכנו נהנה מאותו עתון ערב, ואף היושב ממול מצמצם עיניו ומנסה לפענח את הכתובות, לפחות.

באיטיות, בהסוס מזה, ורק כאשר נקלע בגל אדם שוצף נשא אף הוא קדימה, כסירת עץ בין שברי ים סוער.

כחולם בהקיץ נראה, כשעיניו פקוחות לרוחה ואינן רואות, ואכן, עוד משתקפים בהו, בעינים הבהירות והתהוות הללו, חורש ואחו, אשר מהם שבו זה עתה; ובאוזניו מהדהדים עדין צלילי קריאה של עופות שיר, המת-קהלים ומתמרים בשחקים לקראת המסע הגדול עם גמר הסתיו.

רק עתה, בהגיעו לאחרונות שבמדורגות ובהכנסו למעבר הרחב, אשר מוביל למסילה, כשאף האחרונים מבין רסיסי רוח צוננת נחנקים באויר הדחוס והמעופש שמתחת לאדמה, חולפים אף אחרוני החזיונות מהמרחב הירוק שם — וכמתעורר ניבט בשלטי הפרסום, שזועקים בסס-גונויותם מצדי המנהרה, קולט כתובות מבלי הבן את תוכנו.

וקרצות הכרזות הללו ופותרות באור המעושה — באותיות מבהיקות ובצירי מושכי עינים — אך, אין פנאי להתבונן, אין מקום לעמוד — הלאה, הלאה דוחקות רגלי המזון, שמלא כאן את החלל כולו, רק הלאה — והנה, האולם הגדול שלפני המסילה ומכשירי כרטיסים אבטומטיים מסביב, ומתפור נהר האדם ומתפלג לפלגים-פלגים, איש איש וקופתו על פי מקום יעדו — וחלילה לך מהתמהמה ליד קופתך; יקפץ עליך קצף הבריות וקריאות זרוו תאלצנה אותך להחיש את מלאכתך ולפנות מקום — — — הן כבר שורקת הרכבת התחתית המחכה בתחנה וכבר מתכונן "ריבוננו של עולם התחתית" — אותו פקיד מכוץ ומצומק בכובע הסומק הגדול עליו בהרבה — לתת אות זנוק.

שניות בלבד חלפו, עד כי מתי בקש ומצא בניסו את המטבע המתאי-מה ושלשלה לחריץ הדיסקית בחזית המכשיר האבטומטי, חלקי שניות — עד כי נפלט הושלך הכרטיס לתוך כפו המושטת, אך, שניות — תקופת נצח הן בעולמנו זה, וכבר נתעורר רוגום של הפורצים מאחורי, כבר מהדהדים ומגיעים לאוזני צלילי לחישה מדרבנים:

— מה זה חולם שם?

— הוי, בחור כפרי!

— הלאה!

מנסה מתי להמלט מאלה, איז בכוחו לקרן, כשימינו לופתת את הכרטיס בעוצמה, ואף, משנעצר על ידי פקיד הביקורת העומד ליד המעבר הצר

ותנה אותו גבר בא בימים במושב הפינה הסמוך לדלת, המנצל את זמנו בבחינת פני הנוסעים בזה אחר זה כעומד על טיבם, וכאשר מגיע תורה של צעירה חיונית היושבת מולו, יושבת לה צמודת רגלים ושומרת על זקופות קומתה אף כאן בדוחק הרכבת — משתחזת עיניו הבוחנות ונחות על פניה שניות ארוכות, כרוצות להכריחה להחזיר מבט. מה נושן התכסיס — עוד מימי ספסל הלימודים! מה צנועה התקוה — שמא יספג קרן אור חמופה מעינים שחורות, גוון מה לנסיעה האפוריה, ליום האפור!

ואולם לישא מצפה הוא הפעם, אין פוקחים אליו עינים, וכבר עומד להתיאש ולהעביר את הבטו תוך אנחה מאופקת — כאשר רותק פתע על ידי מחזה אימים:

מה ארע שם? מה מתרחש בארשת פניה של אותה יפהפיה ממול? מה החזירו פניה פתאום כסיד, מתעקם פיה הסומק כמו מעיניו מוסיה, מה, לאלהים, קמות עיניה היפות בפחד גורא ואינן נגרעות מנקודה קבועה פה לידו?

וכמו מהופנט מפנה הוא את עיניו לצד — לאותו כוון, לאותה נקודה מסתורית — וזקתת אימה עולה על שפתיו, אך הקול נחנק בגרון — אינו מוציא הגה, אף אינו מסוגל לזוז ממקומו, עיניו בלבד יוצאות ונלגשות לאותה תמונת זועה:

שם — מתוך כיס במכנסים בלים ומקומטים — מתרומם דבר מה חלק וגמיש, ראש דקיק ומשולש מזדקר, מוציא לשון סדוקה תוך תנועות זריזות ומפותלות, ראש דקיק בעל עינים קטנות וצהובות מתרומם ועולה, גורר מאחוריו גוף ארוך, מכוסה קשקשים — נחש!

נחש! — שפע אגדות, מעשיות מרמה, משפטים קדומים של דורות ואנסטיגטיים של אלפי שנים עולים על הדעת בין רגע, הנשימה נעצרת, הדופק מוחש, הפנים מתעזזים — נחש! — סמל האימה, הגועל הארסי — נחש!

מה חשוב, כי אותה חיה וזחלת מתוך כיס שבמכנסים, וכי מכנסים אלה שייכים לבחור צנום, הנשען אל אחד העמודים ומנמנם! — נחש ברכבת — נחש!

מאי שם משתחררת המילה מתוך גרון מעונה, מתוך שפתים מעותרות זועה — וכבר הקרון כולו כקלחת. —

מה פלא, כי גם אותו עלם קץ מתנומתו, מביט סביבו כולו תמיהה, חש לפתע כי כל המבטים אליו מופנים ובו נתלים. רגע מהרה, אם לא סיטת לילה זה, חלום בלחות: הוא, הוא מרכז לעיני כל — מרכז לתשומת לב מבהילה זו של צבור הנוסעים כאן? עוצם את עיניו ופוקח, חלילה, רוצה רגע להצטנף אל תוכו כאותה חיה דוקרנית — עד כי מריגש את בעל החי, הוחל לאיטו על מכנסיו, עולה עתה על חולצתו המקומטה — ובו ברגע צצה ועולה בפני עיניו אותה תמונה שם במרחב הירוק, המבושם והמציץ — נחש מגולגל מתחת לאבן הפוכה, נחש אפור-שחרחר, כשכולו קפוא למחצה מהקיריות הסתוית שירדה לפתע; ובאשר היה זה מין מוכר למתי, אך לא מצוי ביותר, שם אותו בהירות בכיס מכנסיו — ועתה מבין הוא מה ארע, שהנה התעוררה החיה מחוסם הדחוס שבקרן התחתית — מבין, מה שרטט אותם קוץ חזיל בפני הנוסעים, מה גרם לאותם קולות זועה וחימה, אשר את משמעותם הוא קולט מבלי להבין מילים — ובתנועה קלה, כלאחר יד ובחיוך נבדק ומבקש סליחה — גורף את הנחש בהירות ומשל-של שולו חזרה לכיסו.

אינו ארסי... לא מסוכן... לא ארסי... —

את הקהל כלל וכלל, אדרבה, מוסיפות הן שמן על המדורה.

— לא ארסי? — מהדהדת לקראתו שאלה עצבנית מלווה צחוק מעושה, — לא ארסי?! —

את אשר בא עכשיו כבר אינו קולט בכור: בפני עיניו הבהולות של מתי משמשת אותה תמונה של תריסר פנים מסמיקות ושופכות זעם, של עינים מתיזות זיקי חרון לעומתו, ובאותו מתאחדות נאקות הזועה וצעקות החימה והקללה הנמשרות עליו — למקללת תופת. מלים ספורות בלבד מגיעות בברור להכרתו:

— סקנדל!... — מטורף!... — הוציאוהו!... — משטרה!

ומבלי לדעת ולתת לעצמו חשבון כיצד ואיך — כבר חלץ את גופו מאלה, קפץ מהקרן, כשרק האיטה הרכבת את קצבה בהכנסה לתחנה הקרובה, פלס לעצמו נתיב בין ההמון המתקהל כאן כמפלס לו דרך בין גלי ים סוער — איש העומד לטבוע!

עֵיט פֿכֿלאַ

גוֹזְלֵי דְרוֹרֵי. — הוּי עַד קָמִי
מִרְצוֹ לְיוֹן עוֹד פֿסְכֿלִי צֵינִים?
הֵה טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי פֿלוֹב.
הַסִּירוּ מִצְלֵי פֿעֲרִים נְמִים!
מְדוּעַ עוֹד אֲנֵעַ בְּמִטָּן הַטֵּד הַפֿלוֹב?

לֹא זֹאת —
לֹא אֲמוֹת, פֿי אֲדַע
עוֹד בְּטָרִם אֲנֵעַ
יִשְׁלַח אֲפֹרְזֵי;
יִשְׁמַר — אִמֵּר רָצַח —
גּוֹפִי עַד לְנִצָּח.
זֹאת לֹא, אִזּוּ מוֹטֵב
לְחַיִּית.

פֿל יוֹם
דְרוֹר אֲצִלִּי מִבְּמִר,
נִנְגָס וּמְנַמְר. —
וּכְלִי פֿלוֹת הַלֵּב.
מִסְפֵּר וּמְרִיעַ
עַל יָם וּרְקִיעַ — — —
וְשׁוֹב מִתְּעוֹפֵף
אֵל רוֹם —

וּכְלִי פֿעֵם אֲנִי מִתְּחַנֵּן: נָא — מוֹר;
אִם אֲנִי הַחֵלֵק לֹא אוֹכֵל,
לְמַעַן שְׁמִים. — הַשְׁמֵשׁ — הָאוֹר —
לְבִי, אֵת לְבִי קַח נָא אֵל עַל —
דְרוֹר... דְרוֹר — — —

30.5.1947

פֿלוֹב סְרִירֵי פֿן אֲפֵחַ;
הַשְׁאִירוּ בַק (לְבַל אֲשַׁפֵּחַ)
מֵאֲחֻרֵי שְׂבִיבָה קְטַעֲתִי רְקִיעַ. —
יִמִּיד שׁוֹן פּוֹת צֵינֵי אֵל רוֹם;
יִדְעִי, פֿי לְשֵׁם שׁוֹב לֹא אֲצִיעַ,
הַשְׁקֵף בְּלֶבֶד אוֹכֵל, — אֲשַׁקֵּף וְאֲחַלֵּם...

וְאֵן
מְדֵי פֿעֵם בְּפִעֵם
לְפִתֵּעַ — בְּלִי טַעַם
כֹּה אֲתַעֲצֶנָּע —
שְׁמִים מְנַגֵּד —
נִפְשֵׁי פֿה עוֹרְגִית,
נִפְשֵׁי פֿה פֿמְנֶה —
פֿל פֿוֹר...

פֿי צִפָּה —
פֿנִפִּים אֲנֵיעַ.
אֲמִרִיא — הוּי רְקִיעַ;
וְהַחֵלֵק...
מִצְפֵּצִי מִפֿוֹרֵר —
פֿה גֵּזֵר — שׁוֹב גֵּזֵר,
שׁוֹב נִכְשֵׁל
וְנִנְבֵּעַ.

אֲחֻזֵּר לְצִמּוֹד
בוּ תִלְמִיתִי שְׁנִים וּבְקִשְׁתִּי: לֵאָן?
נִשְׁאֲתִי צֵינֵי לְשִׁתְּקִים מִפֿאַן —
גֵּלְמוֹד —
הוּי, שִׁימוּ קֶז לִיסוֹרֵי,

כמו לקראת החוף הגואל, כך חותר מתי בכל כוחותי אל עבר היציאה
רק להתרחק, להמלט מעינים אלה, מהפנים הללו — לברוח!

כאשר מגיע ועולה במדרגות העולות בסרט נע — אין מהירותו הק-
צובה של המדרגות שעולות מעצמן דיה לנרדף בדמיונו — ובצעדי ענק
מדדה ועולה בעוברו דמויות אדם ניצבות ומופתעות.

ובהגיעו לרחוב משתומם על החשיכה, שרדה בינתים ועל אלפי האורות
אורות אדם — שנדלקו, מלתיארות את חלונות הראווה, מריצות כרות
ענק בכל שלל הצבעים מעל כותלי הבתים והגגות, משתהה מתי דקה ונושם
עמוקות!

ניצל מטביעה — — —

ומתי משלשל ידו לכיסו למען הוכח אם לא אבד הנחש בכל אותה
ההמולה, ובהרגישו את הזוחל החי בכף ידו, עולה בוכרונגו כל תמונת הבהלה
בקרונ ומחדש — אם כי לשניות בלבד — פועם ליבו ואימה קמה בעיניו
ובכל תוֹי פניו.

מתי עוצם את עיניו כדי לגשום ללא הפרעה את אויר הלילה הצונן,
פוקחן שוב אל השמים, למען בקש כוכבים מוכרים, מולות ידועים — אולם
שם למעלה הכל מעונן, קודר; ומסביבו — שורצים האורות, אורות הליל
של הכרך, מאי שם בוקעים צלילי ג'ז, אך מתי אינו קולט אותם — ליבו
שוב עם הנוף מחוץ לעיר, כן, שם מתחת אילנות ושיחים, במרחב הגדול,
בין זמוזם וציוץ — עם ידידיו שאינם נמנים עם בני אדם — שם אינו
מרגיש פחד אף פעם, לשם ברח כבר בימי ילדותו בכפר כשליבו היה
מלא עליו.

ומה יש לאנשים נגד אלה? משום מה נבהלו כל כך הנוסעים בתחתית,
קצפו על אותה בריה מסכנה בכיסו?

רק משום שקיימים אף נחשים ארסיים? וכמה בני אדם יש שופעי רעל
וארס — הוּי כמה!

מתי מעיף מבט סביבו, בהמון העובר ושכ — ורק עתה הוא מבין,
כי ירד מהקרון שתי תחנות לפני מקום מבוקשו וכי עליו לעבור עוד דרך
ארוכה למען הגיע אל מעונו.

על כן שם את פעמיו עתה ללא שהות נוספות אל עבר ים האורות...

— מכביו מאוהה תקופה מספרים לא רק על עצמו ועל חייו בארץ הורה, אלא משקפים במידה רבה את האנשי מאחורי שוליו, את בעיות הדור הזה ואת אמונתו בחינוך, שבכוחו לפתורן.

ציסקגו, 1 בינואר 1954

לחברת הילדים שפע שלומות.

... ועתה הרגשה טובה לי — עוד סמסטר אחד לפני, אשר אוכל להקדיש ללמודים, בלתי רשמיים, ובמקור למחקר, אשר אקווה לסיים באביב. ואף רגש זה — הרגשת ספוק אחרי עבודה שנעשתה — אינו זר לכם הרי, ושמתחיל, שדריכות לקראת הלמודים עצמם ובמיוחד שאיפה לקראת פעילות רעיונית ותנועתית משתקפת על דפי עיתונכם.

ועף נראה לי יסוד להניח, שיהודים אתם להעריך את עצם האפשרות לזכות וללמוד בכיתה י"א או י"ט — זכות אשר לרבים, רבים לא נתנה מעולם, ואני — אחד מיני רבים אלה — נאלצתי לכפר על חטא זה של "שב ואל תעשה" בלילות ארוכים מאוחר יותר. ...

לאחר שבמשך חודשים רבים לא יצאתי את כתלי האוניברסיטה — הועברתי בימי חנוכה אלה דרך ציסקגו רבתית לארנכה ולרחבה. נתבקשתי לחת שורת הרצאות בנושא "עלית הנוער בפועל" בסניפים של ארגונים יהודיים שונים, ונתנה לי הדמנות לעמד מעט על טיבם של חוגים מספר ביהדות ציסקגו.

כמובן, שבכל פגישה — בין ביום ובין בלילה — הודלקו נרות. טבעי גם, שבכל פגישה — בין שביום א', ב' או ח' דחנוכה — הודלקו שמונה נרות (צדוק בפלוגתא הנושנה בין בית הלל לבין בית שמאי מצאו, נאחזו בשני האילנות גם יחד וגרסו, כי הרשות נתונה); מתמיה קצת יותר אך אופיני לא פחות — הוא הוספת עץ האשוח (סמל הגיהמולד) לחנוכה בכמה אספות. ראיתי אחר כך, כי שלוב זה של חנוכה ועץ-הגיהמולד נוהגים בהרבה מאד בתים יהודיים, מי מתוך פחד פן יעמד בהתחרות עם הגויים בפני הילדים, כלומר תוך חוסר יכולת ליצור מסביב לחנוכה אותה אירת קסם, שמשרה עץ-האשוח הזורח בדרך כלל על ילדי הנוצרים — מי מתוך הרגשת חובה כאורח אמריקאי טוב בן דת ישראל, אשר המנורה הודלקה בחינת יציאת לידי חובה לגבי יהודתם ועץ-האשוח למען יעיד על כשרותם כאמריקנים.

אך יותר מכל התרשמתי בכמעט כל הפגישות — בין שליד חנוכה בלבד או בשלוב עם עץ-האשוח — מן הזיקה החזקה לארץ-ישראל, אשר מתבטאת לא לאחרונה ברוחב לב בלתי יתואר בתרומות לארץ בו במקום (והתחממה על תרומות כאלה מהווה הרי חלק בלתי נפרד של כל פגישה) מילדי כל המשתתפים (ולא דווקא כולם עשירים מופלגים), ואי אפשר לבאר תופעה זו כ"נדבנות הללו מוכרחים לשקף את רוחה של יהדות אמריקה בכלל — שאין הפגישות הללו מוכרחים לשקף את רוחה של יהדות אמריקה בכלל — ובכל זאת התמונה משכנעת ומעוררת.

... כתבתי לכם במכתב הקודם על רוח התכליתיות השליטה בכל כאן ואשר מכוונת את המון הסטודנטים למדעים "מעשיים" ומפסידה אותם על פני דלתות אותם המדעים, אשר אין בכוחם להבטיח עמדה ועליה בסולם הכלכלי והחברתי בארה"ב. —

תהליך בולט אחר — אף הוא מעציב בעיני — באוניברסיטאות כאמריקה, הוא הירידה המתמדת והעצמאות ההולכת ופוחתת של ה"הומוניסטיקה" בפועל, טרגדיה שאינה צמודה בהכרח לתהליך הקודם (הרי יש מקצועות "מעשיים" רבים הנחשבים ל"הומוניסטיים" — ואשר נלמדים על כן ברוב עם — ואף קיימים שפעת מקצועות בלתי מעשיים במגמה ריאליית — ואשר אולמותיהם ריקים משום כך), תהליך אשר אף לא מתרחש מפאת חוסר אמצעים, קרנות או אהדת צבור — אלא באשר מרבית המדעים ההומוניסטיים, טיבים, אשר במשך אלפי שנים צעדו בראש התקדמות המחשבה האנושית, נכנעו היום למה שנקרא "מדע מדויק", משתחווים לו ונגררים בנובו, שמרו את עצמאותם רק בשטחים מצומצמים מאד, אך מקבלים בעקרו של דבר את הנוסחה המתמטית כבסיס מוסכם ומוצק ואת תוצאות המעבדה כאמת מוחלטת.

וכל זה בתקופה, בה כל פיסיקאי, הימאי או ביולוג, שעומד במחקר פעיל, רואה ויודע שעובדה "מוחלטת" מאתמול עלולה להפוך חלק של עובדה כוללת יותר ומפוקפקת יותר, שעם כל התקדמות מדעית נסוגים שבעתיים אופקי ה"לא נחקר" וכי ידעיתנו היחסית פוחתת לפחות באותה המידה שידעיתנו המוחלטת גדלה. —

החבל — שדווקא פיסיקאים וחימאים צריכים להיות אלה הפותחים בכתיבת "בקורת המדע הטהור" במאה העשרים.

מצב זה של משבר במדע המדויק מהו, ומאיך חוסר יכולת של ההומניסטיקה כמדע להכיר במשבר זה, ובעיקר חוסר יכולת לתת ערכים

חדשים מתחת למדע, אשר מיליונים האמינו בו — מצב זה אחד הגורמים (ליד גורמי מבוזה חברתית) לתווה החזקה לדת. אשר ל"עם הרחב" הורמה לדת מתבטאת בהשפעה הולכת וגוברת של הכנסיית למיניקה ולעליה מת' מרת במספר חבריה; ואשר ל"אינטליגנציה" — מצאו פתרון פשוט אחר: "הכריתו על המדע כעל דת. ה"אני מאמין" של דת המדע — תורת האבולו-ציה; תעודתה ושליחותה — התקדמות האנושות על ידי אויגניקה (נצול ידיעתנו את גורמי התורשה אצל האדם); מורידה — הפסיכואנליטיקאים, אשר בלעדיהם אין לתאר בכלל את החברה האמריקאית של היום.

כמוכן שכל הדתות עומדות בצל הפולחן הראשי המשותף לכל תושבי ארד"ב — פולחן ההצלחה האישית עם הדולר כיסוד מוצק ונוצץ — והכוח המניע בחיי האורח הוא שלוב מחשבתי של לפחות שתים מהאמונות הנ"ל. ואולם היה זה בלתי הוגן לצייר את החיים בארד"ב רק מנקודות ראות זו, בפרט כאשר מגמות דומות צעות ומתפתחות כנראה אף במקומות אחרים בתבל וכאשר אין אני מתנשא לחשב. שאמנם הכרתי היטב את אמריקה. מכל מקום יש ויש באותו ה"ניק" של היום גם קווים רבים ראויי כבוד, ואף מספר תכונות ראויי חיבה. תמצא ליד הרבה ריקנות גם לא מעט גודל אמיתי מאחרי העל-מימדות החצונית, שמחממת כל טירון בארץ זו. העזה בתכנון ובצוע, חתירה ישירה לקראת שכלול ויעול בכל שטחי החיים — נוכל ללמד הרבה, הרבה מן האמריקאים.

ואני — ראשי וזמני לפלאיונטולוגיה (איהו מילה איומה!) ושטחי הגבול שלה: זואולוגיה, ארכיאולוגיה וגיאווגיה — ואף מחקרי מושתת על חומר עצמות מתוך חפירות ארכיאולוגיות (בעיקר מפרס וארם-נהריים), למען חקור את עולם החי במורח הקרוב הקדום ובפרט את השפעת החי על הרביות האדם באותה התקופה.

כמוכן שאני עוקב בקדחתנות (או משתדל לעקב) אחרי המתרחש בארץ בכלל וגם אחרי הנעשה בשטח החפירות, ומה גם שסביבת "מעין" הפכה מרכז לחפירות — כאשר במערת כברה החכיבה חוקרים את האדם הנטופי ואת תרבותו ובהרי זכרון חופרים וקודחים לבט ...

לכל חברת הילדים שלום רב.

מרס 1954

כי הגה הסתו עבר — הגשם חלף הלך לו... ובמקומו הגיע חורף עם כפור ושליגים, כן החורף — אין עוד סימן שיגיע לקצו ועל אגם מלישיג, שלמדתם על אודותיו, אפשר לטייל, כי ליד החוף הוא מכוסה בקרח.

ואז טוב לחלם על הכרמל — המכשף הגדול והחביב, שרודף אחרי במראותיו ובריחותיו, אחרוני הצבעונים נובלים ודאי עתה והקידה מתחילה בפריחה, אורחי הקיץ הראשונים הגיעו כבר מבין העופות ותקופת הקינון מתחילה — ועוד מעט תתחילו להתכונן לחג הקציר.

... רבות בחדשים האחרונים היתה לי הזדמנות — הן מרצוני והן בעל כורחי — להביא את דבר הקבוצה בפני קהל, אשר תאוריו בנוגע לחיי ההתשובות השתופית היו קלושים או — מה שגרוע מזה — מוטעים, לעתים קרובות במיד (רבים משליחי מדינתנו בארצות הגולה משתעשעים בזמן האחרון לגלות באוני השומעים סודות מחיי הקומונה בארץ כשפיהם מפיק מרגליות על "התנועה הקבוצית, שאבד עליה הכלח" — בחינת הכושי, שעשה את שלו —) ולא פעם העיר אחד השומעים בסיום דברי, אם תוך אנחה מאופקת או בלחיי חיוך לגלגני: "הן, יפה — חלום יפה — יפה מדי מכדי להיות מציאות לאורך הזמן —".

הנגד חש אותה על כל צעד ושעל, אותה דת חדשה, אשר כותניה עו-מים אצטלה של "מציאותיות" ו"מעשיות", אשר לנוכח מזבחותיה מקריבים תמימות וחזון, אותה מציאותיות, שמפרכת בעיני כל תנוק-שליבית-רבן כאן בשומעו את המילה "דולר", היא, אשר הפכם על רקע של סדרי דרוג ותשבץ לרדפי תאר ודרגה, אשר "חלוציות גרידא" שוב אינה קוסמת להם יותר בהיותה "אפורה" מדי, בלתי מעשית מדי מכדי להבטיח קרייה והצלחה אישית.

יש ונשכח, כי מדינתנו קמה בכוח חלום ובכוח חולמים, אשר אמנם לחמו להגשמת חזונם, אשר עשו את שעשו מול לעג "מעשי" ונגד חשבונות "מציאותיים". — חולמים היו אף אלה, אשר הקימו משק על מדרונות הכרמל והפכו בצות כברה לשדות מורע — ללא חשבונות אישיים, אך עם חלום גדול בלב, אשר להגשמתו נתנו את מיטב שנותיהם.

לא זכיתי להיות נוכח עם עליכם לבנין הראשון של ה"מוסד" — אף היא קטעית חלום שהוגשמה — ואוכל ללוותכם בכרכת "עליה צלחה" לבבית רק דרך מכתב — אך באותו יום גדול בו ייצאו הראשונים מביניכם את כתלי ביה"ס, בו יצטרפו כחברים שווי זכויות וחובות למפעל — לחזק את ידי הנשואים אבות החזון, להגביר את שורות החולמים והלוחמים כאחת — אז — מי יתן ואוכל ללוות אתכם עין בעין וללחץ את ידכם. — מי יתן! ...

מרס 1954

... סוף — סוף! אתמול לפני"צ עברנו את בחינות הגמר האחרונות של הסמסטר. סוף סוף — לא משום שנמאסו עלי הלמודים הלילה — אף כי קצת חופש מזמן לזמן יש בו מן התועלת ללמודים עצמים (אין בדומני חלוקי דעות בינינו בנדון זה) — אלא על שום שעומס ומתח הלמודים עכב בעדי מלעסק בפעולות, להן הייתי רוצה וחיוב להתמסר מלבד לך. ...

ועתה — כאשר רבים שאלוני במה אני עוסק בדיקו כאן — אוסיף דבר-מה על עצם למודי. כידוע לכם יש לי שתי חולשות (בין היתר). והן: חית הארץ (זוואולוגיה בכלל) מצד אחד וארכיאולוגיה (ותולדות ישראל הקדומה בפרט) מאידך. — כך נרשמתי — מלבד לשלושה קורסים במחלקה לזואולוגיה — לקורס ב"מכון האוריאנט" המפורסם שבאוניברסיטה. הקורס, אשר בחרתי בו, עסק בקריאה ומחקר של חלק מן "המגילות הגנוזות", כי אמרתי בלבי: אם כבר נסחבו הנה מיס'המלח ומן הערבה — טוב שישראלי לפחות יציג ויקרא בהן. בקורס לקחו חלק ארבעה משתתפים בלבד (שני כמרים, ארכיאולוג מאיסלנד (1) ואני) והיתה זאת עבודה יפה ורצינית.

שלושת הקורסים במחלקת הזואולוגיה עסקו ב"אנטומיה של בעלי חוליות", "פיזיולוגיה של מחוסרי חוליות" ו"זואוגיאוגרפיה". הראשון הוא קורס חובה לסטודנטים לרפואה. בהתאם לכך השתתפו בו מספר רב של לומדים (35), אשר היה להם ענין בזואולוגיה כשם שענין לי ברקוד על חבל (אולי עוד פחות), ושטת הלמודים היתה מותאמת למצב זה, ונא. מבחננים דרישבעיים, ששמשו מנוף יחיד בידי הפרופסור להניע את הרופאים הע"תידיים לשנון את החלקים השונים שבגוף בעלי החוליות, ושענין זה הוזה

את התוכן העקרי של החלק העיוני שבקורס. הצטערת על הסטודנטים ועל הזואולוגיה כאחת, כי אם כבר לפני הקורס לא הראו יחס מיוחד לחיה, עתה לאחר הקורס — משוכנעני, כי ישנאו זואולוגיה לעולמי עדי.

שונה מהקורס הנ"ל כיום מלילה — הן בשטת הלמוד והן ביחס החברי של המלמדים — היו שני הקורסים האחרים, אך גם זה כמוכן תוצאה ממספר וטיב הסטודנטים. מכל מקום — כך, ורק כך, צריכה לדעתי להתנהל עבודה אוניברסיטאית. — בקורס השני השתתפו ששה לומדים, רובם בעלי תואר ותק, וכל הלמוד היתה עבודה משותפת (כולל את הפרופסור ואת האסיסטנטים) במובן היפה ביותר של המלה. בתחילה הרגשתי את עצמי כתינוק, כאשר חברי למדוני את הא'ב' של עבודת נוח מתחת למקורס קופ, אבל לעתים יפה להיות תנוק. — כמעט עוד יותר נהניתי מהקורס השלישי, אשר התקיים בחלקו באולמות המוזיאון, בחלקו בגני חיות ובאקוריומים המפוארים ורק בחלק קטן באולמות האוניברסיטה עצמה. מספר המשתתפים בקורס זה היה תשעה. —

בשני הקורסים הללו לא התקיימו מבחנים במשך הקורס, אלא רק מבחן סיום, אך העבודה העקרית היתה בהכנת עבודת מחקר, שאפשר היה לבחר מנושאים שונים במסגרת הקורס, ואשר בקורס השני היתה צריכה להיות מושתתת בעקר על נסיונות במעבדה ובקורס השלישי על מקורות ספרות.

בסמסטר הבא אשתתף ב"מכון האוריאנט" בקורס ל"גיאוגרפיה הסטרי רית של המזרח הקרוב" ובמחלקה הזואולוגית בקורסים ל"אמבריאולוגיה (תורת העובר) של בעלי חוליות" "יסודות הגנטיקה" (תורשה) וכנראה בקורס ל"איקולוגיה" ...

כִּי יִלְדְתִי

כַּמְצַדְדָה הִיָּה זֹאת עִם סִיּוּם מִכֵּן הַצִּמְרָה,
 פֶּלֶאָזָה אוֹתִי: "מִדּוּעַ אִמְתָּה לֵּךְ לְבָד?"
 פֶּלֶאָזָה פּוֹגֵי שֵׁת רָצִים תִּחְרִים—חֲוִיָּה רִקְוֵד וְזֹמֶר,
 וְאֵלֶּי הַרְצֵאוֹת לֹא תִחְסֵר לְפָנַי —
 תִּמְכַּר לִּי הַגּוֹלָה לִּי הַמְּפֹרָה הַמְּאַבְדֶּת,
 וְזִכְרוֹנִי אֶפְיָלוּ לֹא תִרִים מִבְּטָן;
 בַּמִּיָּתְרוֹסְקוֹפִי צִיָּוָה שְׁעוֹת נִדְבָקוֹת,
 כִּי יִלְדְתִי לִּי אֶשְׁרֶף מִיִּשְׁמֹת. —
 בְּיַד הַשֶּׁבַע בְּשַׁעַת הַיְלִידוֹתֶיךָ,
 לֹא תִצְטָרֵף לְתַכְוֵרַת אֶלְתָּן,
 לֵךְ תִּגְמַע סִינְיָרְתָּה וְלֹא תִשָּׁע עֲדֵימִים
 אֵיךְ מִסְפָּלְסֵל מִפִּיךָ הִצְשָׁן. —
 לֹא יִרְאוּ יִלְדָּיִם הַיְלִידוֹת לְהַשְׁתַּעֲשַׂע —
 לְיָמֵי אֲנִי שֶׁם לִשְׁנֹן אֵיךְ עַד בְּלִי בִי?
 אוֹ שֶׁאֵינִי בְּלֶכֶד אֵינִיךְ לְחִיּוֹת יוֹדֵעַ —
 "אוֹ — תִכְרַתְנוּ לֹא נִאֵה לְךָ אוֹיְבֵי?"
 וְהַשְׂמֵאֵי מִמְשַׁכְתָּ: "אוֹ שֶׁמֵּא נֵא הַיְגִידָה —"
 לְךָ זֹאת לְעִינֶיךָ, אִם כִּי לֹא הוֹסַפְתָּ דְבָר —
 "וְאֵי אֲנִי לֹא בִי יָפֹה, שְׁבִי לִי הַצִּדָּה
 תִּשְׁלִיךְ סִפְרֶיךָ לְעֵצוֹת מִסְפָּר?"
 וְלֹא תִשְׁכַּח לְךָ יְלִידָה. — וְשֵׁמָּה
 וְסוֹת לְמֵאָה פְרוּשׁ לְשִׁתְּיָתִי: וְאֵךְ
 לְמֵוֹלַח הַשְּׂמִים — אֵל תִּחְשִׁיבִי נֵא אֵת זֶה הַדְּמַע.
 אֲנִי אֲזַל אֲזַל בְּעֵינֵי — כִּי מִפּוֹרְמוֹל אֲשֶׁם בְּכָרְךָ!
 אֵיכָה תִכְבִּי בַּת צִיָּוָה, בַּת הַקְּרָת,
 שְׁלֵא יִדְעוּ וְלֹא תוֹדְעֵי נִכְרָה,
 כִּי יֵשׁ רְעוּת, שְׁהֵיָה בְּלֶב נִשְׁמֹרֶת —
 כִּי יֵשׁ חֲלוֹם מִפְּצִיאוֹת יִקְרָה.

כִּי יֵשׁ פֶּרֶךְ לִי — וְהַמְרָעִים אֵת שַׁעַם
 פֶּלֶאָזָה תִּרְשׁוּתִי — לִבְנוֹ לֹא יִשְׁתַּחֲרַר
 זֶה הַמְּלֹסִים שְׁתִּמְלֵכָה אֵי פֶּעַם
 אֲכַשְׁפוּרֵי — לֹא יִלְדְתִי יוֹתֵר.
 פִּי צוֹר אֶסְפִּיר לְךָ זֶה אֵת גֵּם הַפִּלְעֵל,
 מִמְּתַפְּסֵה דְשָׁאִים לְעַת אֲבִיב —
 הַקְּרָתִי לִיכְבִּי שְׁתִּכְרַתְלָה
 כִּי יִלְדְתִי יוֹאֵת עַת לְמִרְאֵה אֲלֵשִׁיבִי?
 וְכִלְבֵי אֲשַׁמַּע אוֹיְשֵׁת עָלֵי הַיּוֹת
 וְהִנֵּן חוֹחַ יוֹתוֹת. — אֵךְ אִם בְּרַח אֲבִיב
 אֲזַל אֲבִיב רִחֵי רִחֵי אֲרֵאֶה תְּצִיט
 וְהַיּוֹת מְצַל לְאוֹדוֹת שְׁמוֹל עֲתִלְתִּי. —
 עֲזוֹת דְּמִיָּת, כִּי אֲתַפְּוֹד לְלֹא תִכַר וְרַע —
 לְךָ יְלִידָיִם מִשֶּׁם עָמִי אֲזוֹ שׁוֹב;
 תְּרוֹב בּוֹתֵן רִחֵו, צִיָּוִת חוֹחֵת בּוֹמַע —
 וְהֵן לִי הַיְכֻלֵּי אֵי פֶּעַם זֵיֶת אוֹ תְּרוֹב!
 וְהֵן צִיָּוִת וְהֵן אוֹיְשֵׁת אֵלֶּה זֵיֶת —
 אֲחֻלֵּי בְרִבְרִים עוֹלָה וְרִים שֶׁל תְּרִישׁ —
 כִּי זֶה הַיּוֹפֵף מִסְפָּת, שְׁקוֹרְאִים לָהּ "בַּיֶּת",
 לְךָ יְלִידָה, יוֹמֵי תִלְוִמִי אֲקִדִישׁ. —
 וְהֵן צִיָּוִת יְלִידָתִי — אֵךְ בִּי הַיְכִינִי,
 אִם אֵת יוֹמֵי לְפִי בְרַחֵי אֲמַשִּׁיךְ,
 לֹא תוֹדְעֵי וְזוֹלֵל, תִּלְיָה לְתַכְוֵרָתִי: הֵן הַשְּׂמִינִי
 כִּי אֵת פֶּלֶם אֲנִי מוֹקִיר וּמְעִרִיר.
 כִּי אֵל תוֹסִיפִי עוֹד לְשָׁאֵל "מִדּוּעַ",
 כִּי אֲשַׁמַּע לְעַמֵּד יוֹתֵר עִם לֹא אוֹכֵל
 בְּעֵינֵי צִיָּוִת — וְלִבִּי אֲזוֹ מִפְּצִי
 יִפְצַע עִם אֵת לְבָבִי: — וְזֶה הִיָּה מְבַל —
 הֵיָּה קוֹל מְכִיבֵךְ מִבְּחוּץ בּוֹמַע,
 הֵם מִסְכִּים לְךָ — עוֹד גְּדוֹל הַיּוֹם.
 וְתִנִּי זֶה לְפִטְוֹנֵט הַיּוֹר לְתַמְצָע —
 עַל בַּיֶּת וְכֻרְמֵל הַיְכִינִי לִי לְחֵלִם. —

ומסרים לי, כי הם מעונינים ביותר לראות אותי ממשיך במחקר במקצוע שבוחרתי לי (ובמובן מסוים, "יצרתי" לעצמי, כי "אתנוואולוגיה" — הינו חקר החי בהשפעתו על תולדות תרבות האדם — אינה קיימת בתור מקצוע בארה"ב), וכי עזרתה של האוניברסיטה מובטחת לי בכלי ורגע זה. כאשר אני — כולי המום ונבוך — התכוננתי לצאת תוך גמגומי תודה וקוץ הפקולטה — קם ומחייך לי "אין לך מה להודות — אדרבא, אנו אסירי תודה לך". היה אחד אותם הרגעים, שמבלי משים הנך שואל את עצמך: וכי מה זכות? מעורר ביותר, שכולם מגלים יחס חיובי ביותר לישראל ומתלהבים כמעט כמוני מתכנית-חלומי להתמסר לאותן העצמות היבשות, אשר ממל-אות בקעות ומערות סביב, בארצנו דוקא, לתת עליהן גידים, להעלות עליהן בשר ולקרם עליהן עור, למען תחינה תקופות שעברו. — תוך כך אף הבינו לגעגועי, לצורך כי אשוב ושלא יכולתי לקבל את הצעתם להמשיך בעבודתי באוניברסיטה.

* * *

אֲשֶׁרִי לְפָלְמִיד עִם סִיּוּם תְּמַבְחָן,
 לְסִטְוֹנָה עִם סִיּוּם תְּמַבְחָן
 אֲשֶׁרִי, כִּי לְכַתֵּב לְכֵסֶם יִשְׂרָאֵל סוּף-סוּף וְיָמֵן
 עִם פֶּתַח תְּחַפֵּשׂ, שְׁאֵן זֶה נִפְתָּן
 עַד רֹאשׁ תְּשֻׁנָה, קָרִי: סִילְוִסְטֵרִי.
 זֶה פֶּתַח תְּדִישִׁים אֲנִי מְתַפְנֵן
 לְקָשִׁיב לְכֵסֶם עַל תְּאֲוָרִית.
 וְאִם כִּי סוּף לְתַשְׁבְּרִי לְשֻׁן,
 כִּי דָבָר תְּעֹמֵד בְּפִנֵּי רֵצוֹן-אִינִי:
 אֲנִי בְּרֵצָה קָצַת אֲוִרִית.
 פֶּתַח־פֶּתַח בְּרֵצָה קָצַת אֲוִרִית,
 מֵאֵן וְיָמֵן סוּף-סוּף וְיָמֵן
 מִכֵּל תְּפִנּוּת, כִּי אֲכַתֵּב וְאֲשִׁיב
 עִם רִימֵי שֶׁל סֵג תְּמֹלֵד מְסִיבִי,
 אֲךָ בְּרֵצָה קָצַת אֲוִרִית.

מרס 1955

לכל החברים שלום רב,
 ... שלושם סימתי באופן רשמי את חוק למודי באוניברסיטה בצינור, כאשר בטקס מסורתי בכניסת המכללה על שם רוקפלר נמסרו לי תעודת גלימה וכסוי ראש של Master of Science, בדיוק שבה לאחר שהשתתפתי בפעם הראשונה כמסתכל בטקס סיום מעין זה. — היתה זאת שנה קשה ומיגעית כח אמנם, אך שנה יפה ועשירה; ואם יכולתי להשלים את תכנית למודי ולרכש אותם פרקי תורה, אשר למענם בקשתי חופשת השתלמות, אז לא במעט הודות לאותן שש שנות הוראה הראה במעין, ותודתי על כך (לפי הדרוג שקבע ר' עקיבא) למורי, חברי ותלמידי גם יחד.
 ביוני או ביולי אהיה בבית ולכל התכניות לקראת שנת הלמודים הבאה הנני לרשותכם. — אם ליד זאת תהיה לי אפשרות מה להוסיף בהגשמת חלומי — בנין ובסוס בית הטבע במקום ואף לעסק קצת במחקר — אהיה מאושר. ...

אפריל 1955

... ואכן יודעים אתם כיצד "סימתי את הבחינות" ושנתן לי תואר של מאסטר כאשר רשמי שלמדתי משהו בחמשת הסמסטרים שעברתי כאן במרכז וב"מזורי", אמנם ידעתי גם בלעדי הענקת התואר, כי לא בזכותי את זמני כאן ושהשתדלתי למלא אחרי חובותי, אך ליחס נהדר כזה מטעם הפקולטה למשך חדשי הלמוד ובפרט עם בחינות הגמר לא צפיתי. לא אשכח אותו ערב אחרי יומים בחינות, כאשר נכנסתי אל משרדו של זקן הפקולטה על מנת להודיע כפי שנהוג על התוצאות, והנה כל חבר המרצים והפרופסורים של זואולוגיה ומקצועות הגבול נאספים ומקבלים את פני לא בלבד בברכות "מול טוב" רמות, אלא מפליגים במחמאות על עבודתי (חשתי את הסומק שעלה בפני), מודיעים על החלטת הפקולטה להכיר בבחינת המאסטר שלי כבחינה לדוקטור (דבר ללא תקדים)

צויקאג, חנוכה תשס"ו

ט"ם פ"ה :

פשוט במכ"ב —

י"מים פ"בש או"ה — חתך א"ז א"ז ק"ז

הק"ח א"ז א"ז א"ז א"ז א"ז א"ז

ט"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

ט"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

והתמונתו סטייט. — בו יוכל לחנך דוד להכרת הטבע וההתורבת אצרות רוח האדם; יוכל לתרום חלקו בהקמת דוד בעל תמונת עולם שלמה והרמונית. —

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה פ"ה

הלפה שנה, מאז התאונה הקטלנית עקרה מן החיים את שמעון אנגור, חיי איש המדע רב ההצלחה ומלא התקווה. שפע של עבודה היה על ידיו ולנגד עיניו — עבודה, אשר הקסימה אותו ומלאה את לבו התלהבות כנה: תולדות חיות הבית ובמיוחד תולדותיהם כאן על אדמת ישראל; על אדמת ארץ זו, העשירה כל-כך בשרידים היסטוריים קדומים ומרום-היסטוריים ואשר ערכה רב כל-כך להכני-תנו את השלבים המוקדמים של ישוב אדם עובד-אדמה.

שמעון הגיע למוסדנו כהמלצות חמות ממוריו בישראל ולבביות במיוחד גם ממוריו וחבריו — מכוני דרכו במחקר — כאה"ב, בה רכש בפרק זמן קצר עד להפליא ממש את תואר ה- M. Sc. בהצטיינות.

הוא ידע לארגן את עבודתו בזמן קצר ביותר וברכזו מלא, לבור עיקר מטפל ולמצותו לכל עומקו — כמעטים בין אנשי המדע הצעירים. בתקופה קצרה עד להפתיע טיפל בשורה שלמה של עבודות והשלימו, כך שתוכלנה להופיע בדפוס בעתיד הקרוב ביותר. צר מאוד, על כי עבודתו המקיפה ביותר על שרידת חיות הבית, אשר נחשפו בתל-קסיליה וראשיתו של ניתוח מקוף ויסודי של חיות הבית מחפירות הצור — הופסקו על ידי מותו המרני.

לא כאיש מדע בלבד, אלא גם כאדם בעל אינטרסים תרבותיים ואומנותיים רבים ומגוונים חביב היה עלינו שמעון ויקר. אישיותו העשירה והרב-גונית ניכרת היתה כמנע שבין אדם לחברו. מלים אך כמעט תוכלנה לבטא את גודל האכידה לעולם המדע ולארץ!

גישתו האנושית החמה יעדה אותו למקצוע של מורה-מהנדס ומאבק נפשי קשה נאבק עם עצמו בין חובותיו כמורה לבין הנמיה — שנראתה לו אנוכית במקצת — למחקר ולמדע; רבות התלבט לחפש ולמצוא — למרות הכול — פשרה במאבק נפשי זה. התלהב-תו לשפח המדעי, אשר הוא עצמו תחם והציב לו, הביאה אותו לידי עוצמת עבודה בלתי רגילה ולדי שמחה וספוק ודוקא המיוזג עם מקצוע החוראה והחינוך עיצבה בו אותה דמות הרמונית הנדירה כל-כך בבני האדם.

זכרו יוכבד ויוקר תמיד במקום פעילותו.

פרופסור ג. האן, ירושלים

— באותו המאבק הפנימי בין התלהבותו המדעית לבין רצונו לחנך צעיר ולהקינה לו תמונת עולם שלמה, מצא שמעון את הסינתזה היפה ביותר, ולמד עבודתו החינוכית היומית שקע במחקר מדעי מרוכב, אשר בולקו משתקי במכתב הבא :

מעין-צבי, 7.7.1958

... אם אנסה לסכם את עבודתי במשך עשרת החדשים שחלפו, אני נוכח כי בצעתי חלק ניכר ממה שתכננתי לעשות וזה — לאמיתו של דבר — הרבה מאד. מספקת אותי במיוחד ההרגשה שהתמסרתי למחקר, אשר הן מבחינה זואולוגית והן מבחינה אנתרופולוגית מקסים אותי יותר מדי שבוע בשבוע. מי יתן, ובקיאיותי בשטח זה תגדל באותה המידה בה גדלה התלהבותי.

לפי שעה סימתי בדיקה של ממצאי יונקים מתקופת האבן התחתונה מחרבת-ביתר והעבודה נמסרה זה עתה לדפוס. לאחר זאת עסקתי בחומר עצמות מחצור, אתר חפירות רחב ידיים אשר העלה שרידים מתקופת הברונזה התחתונה ועד לתקופה הפרסית. תקופה קצרה בליתי עם צוות החופרים באתר עצמו והודות לזה נאספים ונרשמים עתה ממצאי העצמות בת-שומת לב קפדנית ביותר. כתוצאה מכך נערם חומר רב עד למועד, אשר עברתי אותו בסקירה שטחית בלבד. בעונת החפירות האחרונה נתגלה שלד של חזיר-בית — כמעט בשלמותו — אשר לו הקדשתי את רוב זמני בשלשת החדשים האחרונים.

אך, כל האתרים הללו אינם שקלים — הן מבחינת כוח משיכתם לגבי והן מבחינת ערכם למחקר התפתחותו של האדם מחיי ציד לחיי איכר — כנגד אותם המקומות, אשר הקסימו אותי מאז היום בו הקמנו את אהלינו הראשונים על הר הכרמל; מתכוון אני למערות הכרמל ובמיוחד לשתים מהן, אשר שמשו נושא לחפירה שיטתית על ידי האוניברסיטה העברית בשנים האחרונות. שתי מערות אלו — ישובנו שוכן ממש ביניהן, האחת — מערת כבארה המפורסמת, מהלך עשר דקות דרומה ממקום מושבי ברגע זה, והשני — מערת ואדי פלאח, כעשרה ק"מ צפונה ממעין-צבי.

מוכן הדבר מאלי, שתקרתי את „עמדתה האיטרטיבית“ של קבוצתנו ובמשך שבועות מספר בפגרת הקיץ האחרונה ביליתי יום או במערת כבארה או בואדי פלאח או — בדרכים שבין שתי המערות. ממצאי העצמות

מעין-צבי, 19.11.1955

... אכן, רבות הוזהרתי עוד בהיותי באה"ב, כי ההתחבובות של חיי השתוף שלנו והתביעות שבמחקר רציני לא תוכלנה להשתלב. לא האמנתי אז ואף עתה לא ארצה ולא אוכל להאמין — מאחר ששניהם, רעיון חיינו מחד והקסם שבמחקר מדעי מאידך — יקרים לי במידה שווה.

עדין מקוה אני למצוא את הדרך למניעת בגידה באחד מהם, אך תהיה זאת דרך קשה וארוכה — קשה וארוכה בהרבה מאשר העזתי לשער — ומקוה אני, שסבלנותי ועצבי יעמדו לי בדרך זו.

מכל מקום, יקירי, לעת עתה — למען מלא אחר תפקידי בחינוך והו ראה כאן (ונראה לי, כי זכותם של ילדינו לכך) ולמען החוק את אוספי הטבע שלנו במצב תקין — עלי לשכוח את מכללת צ'יקו בפרט ומכללות בכלל, לשכוח ששדה מחקר מצפה לי מעבר ים ואף תמיכה כספית צמודה לו, לשכוח שספר על ביות היונקים חייב להכתב עד לסתיו הבא וכיוצא באלה...

אני משוכנע, שהנך מבין, כי רחוק אני מלהכנע, וכי מתכוון אני לדחוי, להשתייה זמנית בלבד — אם כי לא אוכל לחוות את אורכה...

(מתוך מכתב לחבר — מורה בצ'יקו)

משני האתרים רכים הם ונתחם היסודי ידרש שנים. אך, קשה לי שלא להזכיר מעט מהתרשמותי הראשונה.

לאחר שעינתני כאלפי עצמות וחלקי עצם מכל השכבות שבחפירת כבארה, שכבות אשר חשפו ממצאים מתקופת האבן התחתונה ועד לתקופת האדם הנטופי — לא יכולתי לגלות אף רמז ליונק מבית. לעומת זאת נתגלה כאן גוון רב של בעלי חיים בלתי מביתים. גוון — אשר מיוצג ללא הבדלים בכל השכבות השונות.

אשר לואדי פלאח: האתר הנו על משטח בפתחה של מערה גדולה מאד. עד כה נחשפו כאן שתי שכבות, אשר הוגדרו כ"גיאוליתית" האחת, וכ"אחר האדם הנטופי" השנייה. הדבר האופייני ביותר, הכולט לעיני הזר-אולוג כאן — במיוחד לאחר שעסק בממצאי כבארה או כל אתר אחר מתקופת ה"נטופי" או תקופה קדומה יותר — הוא, החד-גוניות שבשלידי בעלי החיים...

מי יתן, וידעתי משמעותה של עובדה מופלאה זו. נדידת בעלי חיים בסוף התקופה הנטופית? ושמה מעידות עצמות בעלי החיים בפלאח על ציד סלקטיבי? או אולי חוסר הגיון של מינים רומז על ציד מוגבל בכלל? ואם כן — מדוע? והנך עומד ותוהה על אותו "מדוע", ובעבורך בדרך מכבארה לפלאח. בהעייף מבט על צמחית הבר העשירה שעל מורדות הכר-מל — הנך מוכרח לתהות, האם — אולי — שנוי זה בשירי מזון קשור קשר כל שהוא לאותה תנועה רבתית, אשר נסתיימה בשחרור האדם מחיי ציד ולקט-מזון כלכלי, והאם — אי פעם, אי שם בדרך בין כבארה לפלאח — נמצא את המפתח או אחד המפתחות לאותה המהפכה.

ברגעים אלה מתחיל אני לחלום חלומות הזיה רכים: ראש וראשונה להגיע לשלום בארץ זו. המשבר בסואץ ניתק לחלוטין את פעולות החפירה בפלאח וכן ביתר האתרים בארץ. השנית — ולזאת אף אתה מקוה — להשיג קרנות, אשר תבטחנה חפירה ראויה לשמה וחקירת החומר הנחשף ביסודיות, וחלום שלישי — להביא הנה ממוחה ל"פליאו-בוטניקה", על מנת לנתח במקביל את שירי הצמחים. תגלית של שנויים בתפריט הצמחוני, עלולה לסייע בהרבה בהסבר הארועים אשר ארעו בין "כבארה" ל"פלאח".

— ואילו הצד השני, הואה לעצוב דמותו של הדור הצעיר, לתוך להכרה מבוססת על ערכיה הנצחיים של האנושות — גם הצד היה לא נשכח מליבו ומצא את בסויו יום וישעה שעה. המכתב הבא נכתב לידודים באה"ב בקשר להצעה להקים מרכז בינ-לאומי לתרבות:

יולי 1955

... לפני שובי, אף פעם לא ראיתי כה בברור עד כמה שארצנו קטנה מבחינה פיזית. עד כמה שהיא מבודדת הן מבחינה גיאוגרפית והן מבחינת מושגיה. — ונוכח משלושה אלה, עד כמה שמאיימות סכנות תרבותיות על הדור הגדל בארצנו. ומצד שני, כאשר הייתי בארצות אחרות, גדולות יותר וחזקות יותר, אף פעם לא יכולתי להעריך אל נכון את גודל הערכים, שמדינתנו הקטנה חייה למענם ולוחמת למענם, יכולתי להרגיש עד כמה שדוקא ערכים אלה, הבלתי ידועים במידה רבה, סולפו ולא הובנו כראוי.

לאור רשמים אלה מברך אני בתקוה ובשמחה על רעיון הקמת מרכז בינ-לאומי לתרבות, שישמש כלי רב-עצמה לפעולה בשני הכוונים. כאן על ילדינו להרגיש, כי מעבר לגבולות של שגאה ומשטמה, ליד ומעל למל-חמת הקיום היום-יומית, יחד עם המאבק על הצלחה אישית — ישנם בני-אדם ונוער בכל עת וככל מקום בעולם, אשר יצרו ויוצרים ערכים נצחיים, כפי שהם מתגלים בהישגי המדע, הספרות והאומנות. — ערכים שיש בהם שונוי בבטוי ובצורה בהתאם למסיבות ולמנטליות השונות, אך אשר מאחז-דים על-ידי מניע אחד השולט ככולם: הגעגועים לאמת, לטוב וליפה. ...

מאמין אני גם, שהצגת הישגים תרבותיים מכל העולם, כאשר אין מציגים אותם רק לפי תור גיאוגרפי, אלא גם בהתפתחותם במשך הדורות, תחסל פעם אחת לתמיד את המיתוס של "גזעים טהורים" ו"תרבויות טהורות", ותוכיח לילדינו שרק על-ידי זרם מתמיד הלוך וחזור, על-ידי חלו-פים ומוזג של "דם" ורעיונות תרבותיים — אם כי לעתים בהפסקות של בודד, חלקי וגבוש — נוצרה הסימפוזיה הגדולה של התפתחות אנושית וקדמה.

עוד זכה להקיס בית בישראל ולחבק את אפרת.
ביום 30 במרס 1958 — ט' בניסן תשי"ח — קרה האסון.

נפל בחלקו של שמעון גורל גדולי ישראל — למות בדרך, כאשר
המסרה פרושה לפני עיניהם.

מעולם לא הכרתי אדם, אשר פגשתיו אך פעם אחת בלבד
ואשר על מותו אבל אני בתחושה כה עמוקה של אבידה אישית —
כאשר אבל אני על אובדן שמעון. היה זה חודות למכתביו תוך ארבע
השנים האחרונות והודות לענין הרב שמצאנו — זה בעיסוקו של
זה — שלמדתי להכירו.

אובדנו של שמעון הוא לעולם כולו, אבידה לאנושות — על
השפחים הרבים בהם עסק, על העבודה הגדולה שאנו, כל אלה אשר
ידענו אודותיה, ידענו כי יבצענה. אין להתנער מאבידה זו, כאשר
אין זולתו בעולם הזה, אשר יקום במקומו וימשיך; אין אחר בעל
זיקתו, כושרו ומרצו.

סגולתו היתה עצומה — גדולה, אולי, מאשר אתם בישראל,
אשר הכרתם אותו מקרוב, שערתם. לאנשים כשמעון אין תהליך,
רק החלל של העדרם...

כל אחד מאיתנו כאן בצי'קנו, אשר הכירו, מרגיש אותה הר-
גשה של אבידה אישית. אך דבר אחד בלבד בידינו לעשות:

— לעסוק ביתר שאת באותם השפחים בהם הוא היה עוסק,
לחקור עכורו אותם הנתיבות הוא עמד לחשוף! —

ד"ר צ. ר. ה, צ'יקנו

צר לי עליך, אחי —
נעמת לי מאוד.

לא הכרתי אדם עמוק במשימות שונות כמוהו, ולעומת זאת לא הכרתי אדם כמוהו, אשר יסביר פנים — יקשיב לך — ויושיב יד בכל עת של פניה אליו ללא התחשבות בתוכניותיו הגדושות. ליבו פתוח היה לזולת, לצורכי חבר ולמכאובו הנסתר.

זוכרת אני את שמעון עומד ושומץ כאמבט שבצריף את כלי האוכל שנתתו מארוחת הערב של כיתת בנינו הראשונים, וזאת ערב ערב; קורא ספור לפני השכבתם; מכבה את האורות כחדרי השנה שלהם; מכין תערוכות לימודיות; עוסק בכתיבה ובכמוי הצגות; מציר כיד במוחה צורת היה על הלוח; מוציאנו לטיולים; עוקב אחר קורות קן ומעוף צפור בדרך למערת כבארה; יוצא עוד לפני עלות השחר כדי להקשיב לחיים המתעוררים בשבע; מנתח ומכשיל כדוודים שאולים מן המטבח כ„בעלת האוב“ חלקי עצמות של חיות שונות וממייגן; נותן בית לנער ללא הורים;

הותמו הופבע עמוק כלב ילדינו...

התמסרותו, ידיעותיו וישרו עוררו כלב בנינו חיבה והערכה לגבו לאין שעור. אמת המידה של בנינו לגבי העולם ולגבי הרצוי בו — הושפעה על ידי דמותו האישית. שנים רבות פעלנו יחד מתוך המית שכס איש לרעהו ללא צל של אי-הבנה בחייו יוסיום, שבהם אסף סידורים קטנים דוחקים את הזמן. כמה טובה היתה הרגשתך כבסחך עליו: מעשיותו ויכולת הבצוע שלו ליד עדינות הרגש הפתיעני לא פעם בראשית עבודתנו.

כל תכונותיו הרבות והמונוט גנו בתוכו, הפעילו בעת צורך ולא הרבה לדבר עליהן. ענותן היה בהליכותיו, אך תקיף בבצוע תוכניותיו.

כוח עבודה עצום היה גלום בתוכו. בלימודיו באוניברסיטאות
הפך ידיד לפרופסורים.

להם המחקר אחוזו. נאבק הוא והצליח למצוא סינמזה בינו
ובין השאיפה לעצוב פני הדור הצעיר, ואושר משפחתי הנביר את
כוח יצירתו.

שמעון הרבה את האור בעולמנו. מי יתן, ונצליח ונרבה את
האור בפנינתנו בזוכרנו אותו.

שולמית

"Never did I meet (and never perhaps shall I meet) such
a naturalist among men and such a man among naturalists.

Never will I forget neither his boundless love for life in
all its aspects, which enabled him to bridge every gap between
sciences and arts, nor his golden humour and his wonderful
kindness to us, which made me look upon him as a true
father..."

לא פגשתי מימי — ואולי לא אפגש עוד — חוקר טבע כזה בין בני
האדם ואדם כזה בין חוקרי הטבע.

לא אשכח אהבתו ללא סוג את החיים על כל גלוייהם — אהבה, אשר
אפשרה לו לגשר בין המדע הטהור לבין תרבות האדם.

ולא אשכח את חוש ההומור שלו היקר מפז ואת חסד ידידותו, חסדו
של אב..."

(קטע מתוך מכתב תנחומים, אשר נשלח
ע"י שמעון לאלמנתו של אחד ממוריו
באוניברסיטה של צ'יקגו)